

27
september

een
CONFERENTIE
verslag
-van-

|
Het Schoolvak
NEDERLANDS

159
|

NAAR EEN MODULAIRE *Jan Lepeltak* **Tekst- en Informatieverwerkings Faciliteit (MOTIF)**

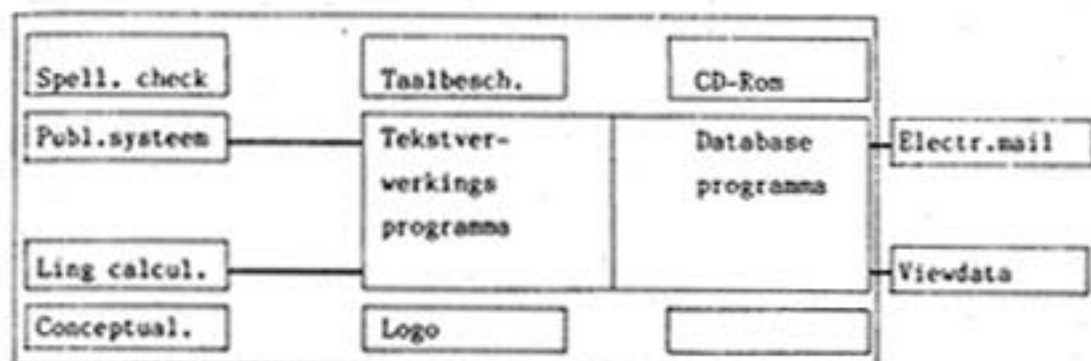
Informatieverwerking en het schrijven nemen binnen het onderwijs een steeds centralere plaats in. De IT biedt een belangrijke mogelijkheid bij het ontsluiten en verwerken van informatie. Leerplan- en programmatuurontwikkelaars zullen samen met vakleerkrachten uit het veld daarbij faciliteiten dienen te leveren, zowel in de zin van het creëren van de hardware- als software-mogelijkheden. Dat kan door middel van standaardisatie en het ontwikkelen van programmatuur die kan dienen als voorbeeld van de implementatie van bijvoorbeeld prototypes in het leerplan.

Om een aantal redenen zou ik willen pleiten voor een modulaire benadering in plaats van een benadering waarbij gewerkt wordt aan een groot geïntegreerd systeem waarmee men bijvoorbeeld het gehele schrijfproces wil beslaan. Allereerst zijn daar onderwijskundige overwegingen voor:

1 Binnen het moedertaalonderwijs is geen sprake van een algemeen aanvaarde didactiek voor bijvoorbeeld het schrijfonderwijs. Er is een traditie waarin men ziet, dat het onderwijs zelf in belangrijke mate vorm geeft aan het leerplan. Dit binnen de zeer ruime marges die de overheid stelt. Ook bij het kiezen en gebruiken van een leerboek ziet men dat in de praktijk de leerkrachten vaak eclectisch te werk gaan en/of gebruik maken van aanvullend materiaal, al dan niet zelf ontwikkeld.

- 2 Een groot probleem dat ook bij EURIT '86 naar voren kwam, is dat van de implementatie van het leerplan en de onderwijspraktijk. Een modulair opgebouwde leeromgeving biedt de mogelijkheid in te spelen op bestaande, reeds veel gebruikte methodes zoals bijvoorbeeld *Tandem, Opbouw, Functioneel Nederlands, Taalcirkel*. Hetzelfde geldt voor andere vakken. Hierbij speelt het cursorisch of thematische karakter van de gekozen methode geen rol. Ontwikkelde programmatuur zou in samenwerking met het veld kunnen inspelen op gesignaleerde knelpunten en tools kunnen ontwikkelen, die bij het oplossen van knelpunten soelaas bieden. Computergebruik moet daar gekoppeld worden (geïntegreerd) aan de voor de leerkracht vertrouwde stelmethode, waardoor leerlingen en leerkrachten zelf de IT-mogelijkheden leren gebruiken in een zinvolle context.
- 3 Door de eis van uitwisselbaarheid van gegevens kan men eenvoudig gegevens vanuit gegevensbestanden en tekstverwerkers uitwisselen.
- 4 Er kan sprake zijn van een meer individuele benadering waarbij leerlingen met bijvoorbeeld spellingsproblemen gebruik kunnen maken van reteaching-programmatuur. Leerlingen, die met een werkstuk bezig zijn, kunnen een specifiek gegevensbestand raadplegen, bijv. de catalogus van een schoolbibliotheek of een op compact-disk beschikbare encyclopedie of een extern speciaal voor het onderwijs opgezet viewdata-systeem (VGL-Viditel). Bij het schrijven van een werkstuk kan men gebruik maken van een programmatuur, die helpt bij bijvoorbeeld conceptualiseren en/of revisie. Er kan gebruik gemaakt worden van bijvoorbeeld taalbeschouwelijke modulen. Methoden, die meer cursorisch zijn, kunnen gebruik maken van een ALEXIS-achtig feedback-systeem. Hiermee kunnen leerkrachten gedetailleerde feedback geven, die direct gekoppeld is aan de schrijfprodukten van leerlingen. Wanneer het systeem zogenaamd 'content-free' is, kan de feedback door de leerkrachten zelf inhoudelijk ingevuld worden. Hierbij maakt men gebruik van een vooraf aangelegde Data-base, waarin gerubriceerd een groot aantal typen fouten zijn verzameld.

Belangrijk in dit concept is dat docenten programmatuur niet zien als een drukkend keurslijf, waarin ze geperst worden, maar als een gereedschapskist die ze op den duur naar believen kunnen gebruiken. Met de materialenkennis en het gebruik ervan zullen zij wel vertrouwd dienen te worden gemaakt. Het gevaar van te snelle implementatie van geavanceerde systemen is, dat men als leerkracht nog niet de kennis en de vaardigheid heeft om er in zijn of haar onderwijspraktijk mee uit de voeten te kunnen.

Figuur 1; MOTIF: Schematische voorstelling van een Modulaire Tekst- en Informatieverwerkingsfaciliteit

De ontwikkeling van een didactiek voor het computergebruik binnen het moedertaalonderwijs staat nog in zijn kinderschoenen.

Aangezien de resultaten van onderzoek naar effecten van het gebruik van tekstverwerkers in het taalonderwijs vaak tegenstrijdig lijken, verdient het aanbeveling niet te kiezen voor een specifieke benadering, omdat dit toch grote risico's met zich mee kan brengen. Hetzelfde geldt voor de neiging om het vaak aangehaalde Flower & Hayes al te gemakkelijk naar het onderwijs te transporteren. Dit model is een onderzoeksmodel waarbij, zoals eerder gesteld, het nog maar de vraag is of dit zelfs opgaat in termen van een researchprogramma of onderzoeksparadigma.

Voorts kan voorkomen worden dat een wildgroei aan onderling niet te gebruiken programmaatjes ontstaat. Het lijkt daarbij ook aantrekkelijker voor professionele courseware-ontwikkelaars en educatieve uitgeverij binnen een duidelijker kader initiatieven te ontwikkelen.

Van belang is dat MOTIF niet komt in de plaats van bijvoorbeeld pen en papier, of bibliotheek. Er zijn redenen om on-line writing kritisch te bezien. De bibliotheek zal een centrale plaats blijven houden binnen de school, maar de aanwezige informatie zal wel toegankelijker worden. Essentieel in MOTIF is, dat de huidige onderwijspraktijk het vertrekpunt wordt, maar dat er op toekomstige ontwikkelingen kan worden geanticipeerd, zodat mogelijkheden op langere termijn niet bij voorbaat de pas worden afgesneden. Gedacht kan worden aan systemen waarbij wel sprake is van enige kunstmatige intelligentie. Bij het MOTIF-concept is geen sprake van een uniforme omgeving. De faciliteit kan door scholen zelf, al naar gelang de

behoefte en inzichten; ingevuld worden, zodat scholen zelf hun leer- en schrijfogeving kunnen creëren met gebruikmaking van de geboden hard- en software. Vervacht wordt dat zo'n nieuwe omgeving zowel leerkrachten als leerlingen zal motiveren hun weg te zoeken in hun proces van didactische en inhoudelijke onderwijsvernieuwing, dat zo bijzonder nodig is.

Paragraaf afkomstig uit voor een SLO-reader geschreven bijdrage getiteld:
Meester van een schrijfogeving in het moedertaalonderwijs.

Jan Lepeltak

Literatuur

- Bochartd, Inge en Ton Talmon. Het controleren en reviseren van tekst.
In: Levende Talen 400 (1985), p.245-248.
- Bochartd, Inge. Computertaalland 5. In: Levende Talen 404 (1985), p.514-516.
- Dalute, Colette. Writing and Computers Reading. Mass, 1985.
- Geest, Th. van der. De computer in het schrijfonderwijs: perspectief voor een procesbenadering. Enschede, 1986.
- Grave, D.. Writing: Teachers and Children at work. Exeter, NH, 1983.
- Lepeltak, Jan. Computer en Moedertaalonderwijs III: Op weg naar geïntegreerde burgerinformatica. In: Moer 1985/3, p.15-21.
- Lepeltak, Jan. Valkuilen en vergezichten in computertaalland. In: Levende Talen 402 (1985), p.365-367.
- Lepeltak, Jan. Tekstverwerking en stelvaardigheid. Over Taal-Slimme Computers en stelonderwijs. In: Levende Talen 408 (febr.1986), p.107-109.
- Looijmans, Paul en Dick Schrauwen. Alexis. Een nieuwe benadering van computerondersteunend onderwijs in schrijfvaardigheid. Breukelen, z.j.